

Наукові перспективи
Видавнича група

Bulletin of Science and Education

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво, педагогіка, історія та археологія, соціологія

№ 3(3) 2022

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2022. № 3(3) 2022. С. 323

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 03.10.2022, № 7/9-22)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Головня Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Співки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)

- Полтавець Ю.С.** 115
*ПРИЙОМИ СТВОРЕННЯ ОБРАЗУ МИТЦЯ (НА МАТЕРІАЛІ
АНОТАЦІЙ ДО МИСТЕЦЬКИХ БІОГРАФІЧНИХ ВИДАНЬ)*
- Прокопович Л.В.** 129
*ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ ТЕАТРУ У ВІЗІЯХ АНАТОЛІЯ
БАКАНУРСЬКОГО*
- Савчин Л.М.** 141
*ХОРЕОГРАФІЧНА КУЛЬТУРА В СИСТЕМІ
КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ*
- Трегубов Д.Г., Трегубова І.М.** 155
*СВІТОГЛЯДНІ ВИТОКИ ФОЛЬКЛОРНОГО СЮЖЕТУ
«ЗВІДНИЦТВО ДІВЧИНИ»*

СЕРІЯ «ПЕДАГОГІКА»

- Ковальчук І.В., Кучумова Н.І., Цимбалюк Н.С.** 173
*ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ У
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ПРОЦЕСІ
ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ*

СЕРІЯ «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»

- Босак О.І.** 195
*ЗНАЧЕННЯ, РОЛЬ ТА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ
СПІЛОК СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ
СТОЛІТТЯ. ПЕРШИЙ ЕТАП ІСТОРІОГРАФІЧНОГО
ОГЛЯДУ ДОСЛІДЖЕНЬ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК
БЕРЕСТА І.Р.*
- Набока С.В.** 206
*ЕВОЛЮЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ІСТОРІЇ
ЛЮДСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ ВПЛИВ НА СВІДОМІСТЬ
НАСЕЛЕННЯ В ХОДІ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ*

УДК 008:784.4:314.74

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-3\(3\)-155-172](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2022-3(3)-155-172)

Трегубов Дмитро Георгійович кандидат технічних наук, доцент кафедри спеціальної хімії та хімічної технології, Національний університет цивільного захисту України, вул. Чернишевська 94, м. Харків, 61023, (067)70-43-403, <http://orcid.org/0000-0003-1821-822X>

Трегубова Ірина Михайлівна керівник гуртка-методист, КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості №1 Харківської міської ради», пр. Перемоги, 64-А, м. Харків, 61204, (057)705-27-82, <https://orcid.org/0000-0002-0787-8882>

СВІТОГЛЯДНІ ВИТОКИ ФОЛЬКЛОРНОГО СЮЖЕТУ «ЗВІДНИЦТВО ДІВЧИНИ»

Анотація. Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю виявлення зв'язку фольклорних зразків з архаїчними основами світогляду українського народу. Така можливість існує й досі через те, що, незважаючи на втрату розуміння окремих традиційних формул, вони залишилися в піснях, а систематичний аналіз дозволяє встановити їх первісний зміст. Проаналізовано особливості застосованих формул у межах фольклорного сюжету «звідництво дівчини». Акцентовано увагу на наявності весняних, весільних, ініціаційних та купальських мотивів у відповідних піснях. Аргументовано, що світоглядні витоки сюжету мають архаїчні корені. Виокремлено такі світоглядні основи: відповідність сюжету «небесним подіям», солярне пояснення опису «спалювання» та «потоплення» дівчини, можливість санскритського тлумачення слів «ве-сна» та «со-сна», сосна у ролі «Світового дерева». Порівняно дії Громовика та Хмари за мітом з описом у фольклорі запалювання тройдерева. Визначено, що солярні мотиви сюжету проявляються у схожості сосни, осяяної першими променями світанку, з горінням, у русі козаків за напрямком сонця (від Дону або до Дунаю), згадуванням Касуні-Зорі – як відбиття сонця у дунаї. Звернуто увагу, що саме сосна має якості ритуального аналогу Світового дерева, оскільки у сонячних променях кора набуває характерної золотистої ознаки. Виведено з санскриту за складовим аналізом, що «сосна» це осяяне сонцем дерево в церемоніях шлюбу, яке «палає» та дає краплі, з

ритуальною жертвою, а «весна» – обгортання природи сонячним вітром з ініціацією життя. З'ясовано, що білий вельон нареченої є аксесуаром, який перетворює її у шлюбному ритуалі на Касуню-Зорю.

Новизна дослідження полягає у з'ясуванні світоглядних витоків сюжету «звідництво» й пов'язаному тлумаченні слів [ве-сна] і [со-сна]. Практичним результатом стало тлумачення світоглядної основи сюжету «звідництво» як опису світотворення з розбиттям хмари-змії біля Світового дерева та шлюбом сонця і води, що й інсценовано на святі Купала та архаїчному весіллі.

Ключові слова: фольклор, сюжет, звідництво дівчини, світоглядні основи, сосна, весна, сонце, дунай, Купала, весілля.

Tregubov Dmytro Georgiyovych Candidate of Technical Sciences, Associate Professor of the Department of Special Chemistry and Chemical Technology, National University of Civil Defence of Ukraine, 94 Chernyshevskaya St., Kharkiv, 61023, (067)70-43-403, <http://orcid.org/0000-0003-1821-822X>

Tregubova Iryna Mykhaylivna Studio Head, Methodologist, CI "Center for Children's and Youth Creativity No.1 of the Kharkiv City Council", Peremogy Ave., 64-A, Kharkiv, 61204, (057)705-27-82, <https://orcid.org/0000-0002-0787-8882>

WORLDVIEW FOUNDATIONS OF THE FOLKLORE PLOT "SEDUCTION OF A GIRL"

Abstract. The relevance of the research is related to the need to identify the relationship of folklore samples with the archaic foundations of the Ukrainian people worldview. This possibility still exists due to the fact that despite the understanding loss of certain traditional formulas, they remained in songs, and systematic analysis allows us to establish their original meaning.

The paper argues that the worldview of the plot "seduction of a girl" has archaic roots. The actions of the gods Gromovyk and Khmara according to the myth, which are reflected in the folklore, are considered to be the lighting of a "triple tree", which has features in common with the pine "burning". It is shown that solar motives of the plot are manifested in the similarity of the pine, which is illuminated by first rays of the dawn, with the phenomenon of burning, in the movement of the Cossacks in the direction of the sun (from

the Don or to the Danube), in the mention of Kasunya-Zorya as a reflection of the sun in the Danube. It is noted that pine is more suitable for the role of the World Tree ritual analogue, as its bark in the sun acquires a characteristic golden appearance. According to the analysis of Sanskrit syllables, it is deduced that "pine" is a sunlit tree in marriage ceremonies that "burns" and gives drops, with a ritual sacrifice, and "spring" is the wrapping of the nature by the solar wind with the life initiation. It is found that the bride's white veil is an accessory that turns her into Kasunya-Zorya as part of a marriage ritual.

The novelty of this research is to clarify the worldview of the plot "seduction of a girl". The practical result of this study was the interpretation of the worldview basis of the plot "Seduction of a Girl" as a description of the creation of the world with the breaking of the cloud-snake near the World Tree and the sun and water marriage, which was staged at the Kupala festival and the archaic wedding.

Keywords: folklore, plot, seduction of a girl, worldview, pine, spring, sun, Danube, Kupala, wedding.

Постановка проблеми. Одними з найпоширеніших у фольклорі є обрядові пісні, зокрема календарно-обрядового циклу. Але з втратою певних обрядів багато з них набули родинно-обрядових або соціально побутових ознак. Ці процеси визначалися відходом від язичництва, прийняттям християнства, потраплянням українських земель під владу інших держав, ліквідацією носіїв національної пам'яті за часів радянської влади тощо. Характерним прикладом групи пісень, з якими відбулись відповідні перетворення, є сюжет «звідництво дівчини». Для пересічного сучасного слухача відповідні тексти сприймаються, як заримована кримінальна хроніка, що стосується жорстокого поводження з жінкою [1]. Сучасні дослідження даного сюжету показали, що дії персонажів можна розглянути як календарно-обрядові [2]. З одного боку, веснянки та гаївки здебільшого прив'язані до великодніх свят, чим відзначали початок весни на рівнодення; з іншого боку, час весіль починався від свята Івана Купала, тобто влітку, коли відзначали завершення весни, остаточну смерть Марени та початок літа (якщо вести відлік від слов'янського початку року на весняне рівнодення). Відповідно, у сюжеті «звідництво» повинні відбиватись світоглядні уявлення давніх слов'ян. Розуміння цих першооснов є важливим для уточнення базису самоідентифікації українця.

Сюжет «звідництво» – за своєю основою баладний. Українська балада простежується з XVI ст., але на цей момент вона вже пройшла багато етапів формування. Ймовірно, українська балада, як і дума, пішли

від жанру «слова». На даний час у згаданому сюжеті виділяють фольклорні формули щодо соціально-побутових норм поведінки та відповідного оцінювання суспільством відхилень. Але є підстави вважати, що цей сюжет сформувався у дохристиянські часи, відповідно у його побудові повинні відбиватись язичницькі вірування та відповідні ритуали. На взаємовідносини богів накладалися стереотипи оцінювання людської поведінки, а на людську поведінку та ролі – мітологічні уявлення щодо небесних дій богів. Таким чином, аналізуючи даний фольклорний сюжет та споріднені з ним можна поглибити розуміння світоглядних уявлень наших пращурів дохристиянського періоду щодо «небесних явищ».

Основними етапами сюжету «звідництво» є: дівчина пригощає перехожих чоловіків, які підмовляють її до мандрювання, мандрювання по етапах, відмова дівчини від мандрювання, страта дівчини шляхом спалювання біля сосни або потоплення у Дунаї, бесіда дівчини про нещасливу долю. При цьому у цих подіях проглядаються солярні, весняні, весільні та ініціаційні мотиви, що викликає необхідність або їх поєднання за певною світоглядною основою, або відокремлення. Подорож невпорядкованим світом є типовою ознакою ініціаційних обрядів [3] та є однією з основ згаданого сюжету. Тоді він наближається до казкових сюжетів фольклорного походження з ініціаційною складовою «Червона Шапочка», «Білосніжка та сім гномів», «Хлопчик з мізинчик» тощо, головною ознакою яких є подорож дітей лісом з виникненням смертельної небезпеки.

Весняні мотиви сюжету «звідництво» проявляються у згадуванні дунаю (як весняного половіддя), порівнянням «горіла сосна» та «дівчина гарна, як весна». Не до кінця з'ясованим моментом є аналогія між потопленням у дунаї дівчини (дитини дівчиною) з купанням у дунаї Подоляночки (Білоданчика) [4]. Супутніми солярними мотивами сюжету є напрямок мандрювання із Дону додому або до Дунаю, що співпадає з рухом сонця. Весільні мотиви сюжету «звідництво» пов'язані з тим, що палаюча сосна з дівчиною фігурує у весільних піснях [5], спалювання коси раніше було частиною весільного ритуалу [6], весь перебіг подій сюжету пов'язують з етапами українського традиційного весілля.

Світоглядні основи архаїчних фольклорних сюжетів відбивають мітологічні уявлення про дії богів та спосіб їх перенесення на певні ритуали. Так, з'ясовано, що сюжет «Подоляночка» містить уявлення про шлюб сонця та води (Білобога та Дани) з народженням їх дитини – Білоданчика та присвячений освяченню дівчат до шлюбної

готовності [4]. Тому і в сюжеті «звідництво» відбувається програвання міту щодо певних дій богів та освячення цими діями зміни соціального статусу молоді. Відгомони архаїчного світогляду можна побачити у вислові: «шлюб здійснюється на небі». Оскільки означений сюжет має відношення до шлюбного ритуалу, то має містити відображення таких уявлень. Для з'ясування такого взаємозв'язку необхідно провести детальний аналіз етапів означеного сюжету та застосованих формул на предмет їх походження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сюжет «звідництво» побудовано на основі формул [2]: «три» (напої, гостя, шляхи) символізує єдність складових світу й частин життя; міцні «напої» (мед, вино, пиво) – «дари» богів; «три гостя» – дії богів; «дерево, що палає» (частіше сосна) – ранкове освячення сонцем; «сосна» або «ялина» – наречену («Шумить, гудить соснойка, / Плаче, тужить дівчинойка» [7]); обрізання та спалювання «коси» або інші дії з нею – перевід дівчини у стан одруженої жінки; «дунай» – «велику воду» [8]; «обіцянки кращого життя» пояснюють неможливість відмови від мандрювання; «бесіда дівчини» містить промовляння повчального характеру до батьків інших дівчат, але водночас у цих зверненнях є натяк на чоловіка, який «чує», тобто знаходиться заздалегідь неподалік; формули дівчина-«Галя» та хлопець-«козак» виступають як узагальнені образи «молодих». Але таке трактування наведених формул не заглиблюється до аналізу світоглядних основ виникнення даного сюжету.

І. Нечуй-Левицький дослідив споріднений мітологічний сюжет та вказав на мітологічну основу обрядової пісенності – небесні явища. Даний міт містить зраду чужинців (волошинів) щодо шинкарки-красної панни, яка шинкує напої: «шумну горілку, солодкий мед і зелене вино...», її вмовили до сумісного мандрювання, але потім прив'язали до сосни й запилили дерево. Дослідник вважає, що описано стосунки язичницьких богів Хмари та Громовика, який запалює блискавкою небесне дерево, розбиває хмару, яка сходить дощем (напоями) на землю [9]. Аналогічний сюжет містять й індійські веди. Ф. Колесса вважає, що ім'я Галя походить від імені давньоіндійської богині весни Васани (або Гуля) [10], Громовик є нареченим Васани, а сосна у міті виступає аналогом світового дерева. Але Ф. Колесса лише натякнув на наявності глибокого світоглядного підґрунтя даного сюжету; І. Нечуй-Левицький – навів світоглядне трактування мітологічного сюжету, близького до того, що розглядається, але не обґрунтував вжитих аналогій.

Архаїчна обрядовість пов'язана з циклом «життя» сонця. На

сонцестояння та рівнодення вшановували Коляду, Ярилу, Купалву, Овсеня, Світовіда (Білобога) тощо [20]. Світовіда пов'язують зі Світовим деревом. Весільні пісні також згадують сосну, що палає з дівчиною: «Горіла сосна... / Під нею дівчина стояла, / Русяву косу чесала...» [11]. У міті виникає загальний образ «красної панни», схожий на опис весни, яка має шумні водяні потоки («горілку»), віддзеркалення сонця у воді («мед»), зелені ліси та луга («вино»). Тобто сюжет «звідництва» містить весняні та весільні мотиви. Весна переходить у весільний період з настанням літа на свято Івана Купала, яке символізує зміну пори Ярили на пору Перуна-Громовика (літнє сонцестояння).

Фольклор містить дані про те, що архаїчний весільний обряд передбачав ініціацію у непорядкованому світі як мандрування по етапах [12]: «Ой були ми в полі / В зеленій діброві / Загубили дівку / В хрещатім барвінку». Обряд ініціації інсценує ритуальну смерть з народженням нового статусу людини (дитини). Типовим сценарієм є зустріч світанку з завершенням ініціації переправою через ріку (як у купальському обряді).

Помічено, що дівчина, яка «птопає» чи «горить» звертається до невизначеного хлопця: «Ой хто в лісі чує, нехай той рятує...», «хто мене доплине, того я буду». Схожі слова є у весільній пісні: «Нехай той почує / Хто в полі ночує. / А вже весна...» [13]. Це означає дівчина з обранцем навесні проходять ініціацію окремо, але одночасно.

Схожий сценарій розігрується на Купала, як свято єднання богів сонця та води, чоловічої та жіночої енергії, час найбільшої родючої сили [9], що й освячує початок шлюбних обрядів. У обряді символічно спляють заготовлену сосну та деревце Роду – купайлицю (марену, гільце) [14]. Увечорі «хоронять» Ярилу та остаточно проганяють Марену; вранці Купалва рятує потопуючу дівчину Зорю – віддзеркалення сонця [4]: «...на Купала, / Іграло сонечко... / Та припало дівкам... Дунай-море пливсти... / Дівка Оленка втонула» [10]. Термін «дунай» вважаємо назвою освяченої Сонцем природної води на Купала або Великдень. На Купала формувалися шлюбні пари [15]. Ритуал шлюбної ініціації дівчини та архаїчного весілля на свято Купала моделюють наступним чином [4]: подорож непорядкованим світом зі «сватами», прив'язування косою до сосни до світанку (магічний час), голосіння дівчини про допомогу (магічна молитва), освячення-осіяння дівчини-сосни Сонцем, відсікання коси нареченим, перепливання «дунаю» як освячення Даною та знов рятування нареченим. На цьому архаїчний сонячний шлюб як магічний ритуал вважався здійсненим, а дівчина набувала статусу жінки. Надалі обряд розділився на Купальські

свята та весільні дії. Але описаний ритуал залишає питання щодо світоглядних витоків його формування.

Таким чином, фольклор зберіг описи обрядів ініціації шляхом освячення людини непорядкованим світом, вогнем та водою, що символізувало перехід до нового соціального статусу. Дослідження складових даного ритуалу на підставі аналізу особливостей сюжету «звідництво» надасть можливість висвітлення світоглядних уявлень слов'ян у даному ракурсі обрядових дій.

Мета статті полягає у пошуку проявів світоглядних витоків формування сюжету «звідництво дівчини» на підставі аналізу елементів сюжету та застосованих відповідних формул.

Виклад основного матеріалу. Дане дослідження пропонує шлях заповнення лакун у розумінні першооснов фольклору на прикладі сюжету «звідництво» за допомогою аналізу української та спорідненої індійської міфології. Наприклад, згадка про чужинців-волошинів датує створення сюжету не пізніше як I–V ст. н.е., а паралелі з індійською міфологією відносять виникнення даного та споріднених сюжетів до V тис. до н.е. (за Курганною гіпотезою у цей період відбулось розселення індоєвропейців з причорноморських степів). Таким чином, необхідно проаналізувати місце й час проведення, атрибути та сценарій ритуалу у межах вказаного сюжету.

Місце здійснення обрядодії сюжету відповідає традиційному розташуванню таких заходів на межі світів, у даному випадку – «ліс–річка». Водна поверхня є земним аналогом неба, оскільки в ній відбиваються усі явища неба. Також наші прашури помітили, що вода як і блискавка приходять з неба, значить річка є найближчою його часткою. Це дозволяє імітувати небесні події діями в річці та біля неї, так саме, як і Сонце, пройти шляхом через небо. Водночас розігрується магічний ритуал викликання бажаних природних змін.

Розглянемо небесні явища як світоглядну основу сюжету «звідництво дівчини». У міті дощ випадає після перемоги Перуном (як й Індрую) над змієм (Ящіром чи Коцієм) як уособленням зими, що звільняє викрадену воду. Під захистом Перуна-Громовика, бога грози, дощу та родючості знаходиться й шлюб [16]. Є аналогії між обрядом весілля та космічним шлюбом Громовика й Громниці-Перуниці, богині зорі, піклувальниці шлюбу, яка уособлює блискавку. Грозові явища вважали проявом дій богів, способом спілкування з людьми, шляхом передачі вогню та дарування життєдайного дощу. Анти шанували бога блискавок як верховного. Слов'яни ставилися до грози, як до небесного

акту запліднення [6].

В індійській мітології розбивання блискавкою хмари описують як весілля [9] та вказують, що Громовик є нареченим Васани (Весни). Взаємовідносини Громовика та Хмари, як брата та сестри, у небесних діях відображаються обрядовою піснею [12]: «А сестра в брата да просила ся: / Ой братіку, мій голубчику! / Не рубай ти мене й у субітоньку... / Посічи ти мене да на дрібен мак / Да посій ти мене й у трьох городочках, / А й уродить ся да тройзіллячко...». У такому ж сенсі можна розглядати й наступну пісню [9]: «Червона рожа горіла / Під нею біла дівка сиділа / В решеті воду носила / Та червону рожу гасила». Майже такі слова містить весільна пісня: «Горіла липка... / Дівчина під ньом сиділа, / Іскорки на ню падали, / Хлопці за нею плакали. / В решеті воду носили, / Зелену липку гасили» [17]. Купальська пісня [12] містить мотиви шлюбу, смерті зі спалюванням дерева блискавкою, що схоже на небесні дії Хмари та Громовика й близькі до означеного сюжету: «А царівнойка злякала ся, / Под тройдереву сховала ся... / Крешіте вогні яснейкїї, / Будем палити тройдереву... / Поїду з царом до шлюбойку... / Ой ліпше маю в землі гнити, / Ніж за царойком в сьвітї жити!». Грозові сюжети скоріше відносяться до літа, тоді відповідні обряди могли відбуватись на Купала – початок шлюбного сезону.

Для Громовика в українській мітології є три головних образи: воїн, хлібороб, ловчий або пастух (тоді й «козак, що у полі оре» може бути ритуальним аналогом Громовика). У міті розбивання блискавкою хмари з виникненням дощу створює й Іван-ловчий [9], що згадано й у німецькій баладі (Іван тут виступає як Перун, але у купальських піснях постає образом сонця). Колядка оспівує сонце: «Меж тими панамі красний павичу,... пане Йване... вірні слуги... Просяться... у Невір-землю: Пустимо стрілку, як грім по небу; / Пустимось кіньми як дрібен дощик; / Блиснем шаблями, як сонце в хмарі!». Пошуки дівчини трьома братами з випусканням стріли мають місце й у казках циклу «Царівна-жаба» або «-змія»: Іван-царевич знайшов стрілу у болоті в жаби (місце можливого дунаю та віддзеркалення в ньому сонця). Перед приїздом царівни до його батька були по черзі дощ, блискавка та грім. Далі царівну-наречену або викрадає вихор, або вона змушена улетіти й Івану доводиться її визволяти (як й співають у давніх колядках) від змія (або Коція) з острова за тридев'ять земель (згадаємо, що за мітом саме на острові росте Світове дерево, під яким зображають змія, «3+9» – це рік життя сонця, де 3 – зимні місяці; з іншого боку – це схоже на тройдереву, де «3» перше розгалуження, «9» – друге, тоді за тридев'ять земель може

знаходиться небесний світ). В цьому можна побачити те, що Ярило (або Білобог) шукає свою наречену Лелю-весну (або Дану), яка чекає на нього (як Настечка чекала коли прийде милий у той час, коли «дїброва палала», «цебром воду носили»). Іноді полонянку Коція називають Зорею.

Розглянемо солярні мотиви у сюжеті «звідництво дівчини». З аналізу застосованих формул та сюжету випливає, що горіння сосни у пісні було символічним. Як блискавка (яку вважали променем сонця) запалює сосну від гори до низу – так само й сонце (небесне явище) під час сходу освітлює сосну від гори до низу, надаючи їй червоних відтінків полум'я [4]. Тоді під сосною відбувався обряд ініціації дівчини – як освячення чоловічою енергією сонячного вогню. «Сонячне» походження обряду підтверджує й рух «козаків» від Дону додому або до Дунаю, що співпадає з рухом сонця.

Освячення вогнем у обрядовості має багаті традиції, оскільки його вважали первинною рушійною силою для усього живого та взагалі живим. Вогню властиві ті ж самі етапи життя та потреби, що й живій істоті: народжується маленьким, росте, споживає горючу «їжу», вмирає, але перероджується (виникає знов), може рухатися. Наші пращури вважали, що вогонь є частиною сонця, дарованою богами людям. Тому сонце й вогонь мали близькі «чарівні» властивості: забезпечує життя, «очищує» й захищає людину, знищує рослини, але перетворює їх на добриво, проганяє темряву, його можна перенести, блискавка дає дощ та спускає вогонь на землю; якщо вогонь «годувати» – він стає безсмертним, за кремації тіла – вивільняє душу, на відміну від людини та тварин – їсть, але стає більш «голодним» [15]. Місцем перебування вогню у домі була піч, тому її вважали домашнім вівтарем й носієм жіночого начала, який надає благополуччя та захищає від зла; розташування у ній вогню мало аналогію з магічним сексуальним актом. Тому біля печі з розведеним вогнем проходила більша частина етапів шлюбного ритуалу (сватання, оглядини тощо) [12], а новонароджену дитину клали у холодну піч для освячення. У варіанті пісні «Горілі сосна, палала» порівнюють святість: «Горіла сосна, як та піч...» [11].

У фольклорі та мітології звертає на себе увагу роздвоєння солярних героїв на чоловічі та жіночі ролі: Красна Панна, різні функції сонця виконували Білобог, Сварог, Дажбог, Ярило, Коляда, Купалва, Лад, Хорс, Овсень. Коляду іноді вважають новонародженою дівчинкою-сонцем, яка ховається під водою. На дохристиянський Водокрес існував обряд освітити ополонку свічкою й побачити відбиття світла. Немовби люди

перевіряли, що сонце-коляда жива, і прийде час – вона звільниться. Тоді «Білоданчик-Подоляночка» – це вже визволене сонце-дівчинка під час весняного рівнодення, яку видно як віддзеркалення сонця, що й святкують [4]. Відповідний танець є ритуалом підготовки цієї дівчинки до шлюбної готовності й перетворення на Лелю-весну, а також освячення цим ритуалом інших дівчат. Тоді Красна Панна – це також відбиття сонця у воді, але вже влітку. Тобто жіноча енергія та жіночі образи все одно пов'язані з водою. Іноді образ віддзеркалення має чоловічі риси: Івасик-Телесик, за казкою, плавав по річці у золотому човні зі срібним веслом, а потім його вкрали змії і довелося визволятися.

За іншою казкою відьма підманула сестрицю Олену й затягнула на дно річки, але люди потім дівчину витягли. Цей образ близький до Лелі, яку пробуджують навесні, а неясне відбиття сонця у воді – як обличчя Лелі під водою. Дівчину-весну описують у фольклорі так: «вода – то Ганнина врода... в Дунаї риба – то Ганнине тіло... на луках трава – то Ганнина коса» [11]; Касуня-зоре пливла дунай-рекою, Настечка стояла на вербовій дощечці та леліла (відблискувала), обидві чекали «милого». «Діброва палала» можна розуміти як схід сонця під час розпускання листя. А «красна Касуню... в часі весілля» – це натяк на свято Купала. Тоді Касуня та Настечка – це ще одні жіночі образи відбиття сонця. Згадка про «дунай» говорить про «святую» воду на Великдень або на Купала, «весілля» – про свято Купала, що окреслює весь весняний час.

Кінь, на якому пересувались козаки, виступає символом чоловічого начала та Сонця, виконує роль перевізника у потойбіччя, посередника та сповіщувача як для людини, так і для Сонця. Тому в ініціально-освячувальних церемоніях, в тому числі весільних діях, кінь був однією з головних складових [18].

Таким чином, дівчина та козак у пісні «Їхали козаки» повторюють дії богів, а сосна виявляється аналогом світового дерева. Рік, який зростає, відповідно до руху Сонця, починаючи з зимового сонцестояння у міті по черзі відображали образами Коляди, Ярили, Купалви та Овсеню. У ці ж дати вшановували чотириликого бога часу Світовиди, який бореться за царство світла зі тьмою. Ідол Світовиди, чотиригранний стовп, має близьку будову до Світового Дерева.

Розглянемо образ сосни як спосіб відображення світового дерева (прадерева). У фольклорі та міті Світове дерево зображали у вигляді тройдерева, явору, дубу, верби, вишні або сосни посеред моря-першостихії [19]. Світове дерево мабуть уявляли побудованим на потрійних розгалуженнях (трискладова будова світу), як «тройдерево» у

піснях, тому сосна нагадує це мітологічне дерево. Створення світу описує пісня: «Стояла сосна серед Дунаю,... Сокіл... Виніс він відтам троє насіння... земляця... пшениця... зелена трава», де сокіл – образ весняного сонця [19], а Дунай – неба як річки. Створення світу розглядають, як шлюб вогню та води, а згоряння як символ кохання [8]. Вогонь як чоловічу та активну стихію протиставляють воді, жіночій стихії, та вважають двома головними божественними явищами [12]. Якщо вогонь є втіленням образу чоловіка, то сосна – постає образом нареченої. Прадерево росте на латир-камені, де полюбляє сидіти богиня Зоря. Під прадеревом під час творення світу народилася богиня Лада [20]. Гільце стає образом прадерева. Тому нареченій необхідно пройти освячення під аналогом прадерева, сосною. Згоряння сосни стає образом поєднання у шлюбі.

Дерева пов'язували з грозовою діяльністю богів. У хетів атрибутом богів було хвойне дерево, у греків з Зевсом пов'язували дуб. Етап весільного обряду з очікуванням молодим перед двором молодії іноді називають «стояння на дуброві» [6]. Дерево зв'язувало світ людей з небом через душі померлих, тому його образ присутній у багатьох обрядах як дерево роду – гільце на весіллі, дідух під час Різдва Сонця, купайлиця та марена під час Купала [21].

Сосну використовували як ритуальне дерево. Гільце робили з верхівки сосни або ялини й прикрашали червоною стрічкою або свічками [13], що символізувало всесвіт та було обов'язковим елементом весільного етапу «посад» [6]. У весільних приспівках згадується: «...вивела вілечко... З високого дерева, з ялини / Ще й з червоної калини» або «Наше вілечко ясне / Як калина красне / як сонечко сяє ...» [13]. Головну гілку гільця з *потрійним* розгалуженням називали «старшою шишкою» чи «вбираною сосною»: «Голько, голько, ти *тройчаста*, / На тихому Дунаї виросла... / А на столі золотом зацвіла» [6] (можливо «голько» перетворилося у вигук «горько»). Коровай разом з гільцем утворює ланцюжок «хліб–дерево–рай» – вертикальну модель світу. У весільному ритуалі гільце або віник спалювали біля пічки та танцювали біля вогню. Гільце (віник) має ознаки дерева-рослини (сосни) як жіночого начала, а вогонь уособлює чоловіче начало (у селах є традиція ставити віник ручкою вниз, що імітує тройдерево). Горіння означає єднання цих начал та символічну жертву [6]. «Деревце» є атрибутом зв'язку з померлими та символом плідності.

У корейській традиції сосну пов'язують із жіночою «стихією» та називають [sonamu], [sol], [song] – «найвище дерево» [22]. Якщо сосна

красива, її порівнюють з жінкою: [yeosong], [misong]. За грецьким міфом цнотлива німфа Пітіс відмовилась від домагання богів, за що її перетворили на сосну. Сосна як найвище й смолисте дерево під час грози запалюється блискавкою частіше «від гори до низу» (як у пісні), що для первісних людей було знаменням дій богів та даром вогню. Після удару блискавки сосна на ураженій поверхні дає краплі смоли наче застигли краплі дощу, що збігається з описом у піснях та міті. Крім того, колір крони та кори під час сходу нагадує полум'я як торкання небесного вогню, а золота кора є ознакою світового дерева: «А на тій сосні золота кора,... жемчужна роса... Іскуй каблучку на праву ручку» (золота кора – аналог горіння, жемчужна роса – смолисті краплі); тоді обручальне кільце є часткою світового дерева. У наших широтах лише сосна може дати «золотий» ефект. Також, вважали, що біля стовбуру світового дерева знаходяться хмари в образі змія, які заважають дощу полити землю [19], що схоже на біблейське дерево розуміння добра та зла, на гілках якого сховався змій. Дівоча коса нагадує змію, тоді Галя разом з сосною частково виконує роль богині Хмари з міту та світового дерева-хмари. Тобто, сюжет спалювання Галі «козаками» схожий на взаємовідносини Громовика та Хмари, а рятування потопаючої у дунаї дівчини схоже на зустріч Ярила та Лелі.

Етимологія слова «сосна» остаточно не з'ясована: індоєвропейське значення від «сірий» спростовує народна приспівка: «—...сосна / Ти чому красна?»; з латині – «сок», смолисте дерево, що етимологічно мало ймовірно; «сопіти» – дерево, що має дупло з бджолами (бджоли є атрибутом світового дерева як символ крапель [18]); «дуплисте дерево» [23]. Нас цікавить версія походження «сосна» від санскритського «sauga» – приналежний сонцю, знак сонця в обрядах шлюбу. Якщо розібрати «сосна» по складових, то отримаємо: so – йти до завершення; sa – з'єднуватись; su – отримувати сік, купатись, давати жертву, префікс позначання бажання; osa – спалювати; usnas – гаряче, жар тіла; spa- – купальний, текти, плакати, траурне обмивання; susnāta – очищений купанням; susnaуu – створювач жертви; susnuṣa – мати хорошу невістку; sopāsana, upāsana – очікування, бути близько, поклоніння, побутовий вогонь; aurāsana – горіння для богослужіння, священний вогонь [24]. Тоді узагальненою характеристикою «сосни» буде: сонячне (осяяне) дерево в церемоніях шлюбу, що «палає» й дає краплі, з ритуальною жертвою. Тобто біля сосни могли відбуватись ритуали богослужіння, пов'язані зі шлюбним обрядом. Цікава й наступна паралель: soṣyantī – породілля або дівчина, що стала на шлях

запліднення (одружується).

Розглянемо весну як перший етап творення світу. Походження слова «весна» пов'язують з санскритським «vasanta», що позначає й помічницю Камадеви (бога кохання) – староіндійську богиню Васану [10]. Етимологічною основою вважають корінь «vas» – жити, одягнутий, одягати. Проведемо пошук асоціацій та взаємозв'язків слів «ве-сна» та «со-сна». у санскриті можна знайти інші паралелі до «vasanta» [24]: vasa – оселя, сяючий, білий; vasati – оселя, жити, світанок; vesati – любити; vasana – жилий, одяг; veśa – оселя, одяг, прикраса, зовнішній вигляд; veśana – дім, входження; vasar – ранок; snai – одягти, обгорнути; snas – жити десь; sna – купання, текти, плакати. Є дуже схожі на «весна» слова: vasmam, vasma – житло, багатство, тканина, одяг, ціна, придбання, смерть. Загальний сенс слова «vasanta» як «обгорнути» забезпечує навіть корінь «sn» – оселя як обгортання житлом; смерть як ритуальне обгортання. Але виникають й інші варіанти тлумачень, які мають певне відношення до весни – сяяння, світанок, купання. Якщо розібрати «vasanta» на склади, то: va – повітря, вітер, океан, вода, тканина, одяг (те, що обгортає); sa – з'єднуватись; san – любити, одаряти; santa – сонце от «satya»; anta – кінець, межа, природа; ta – груди, чеснота, нектар, коштовність, матка. Тоді узагальненою характеристикою «весни» може бути: «va+sna» – половіддя (вода, що купає); «va+santa» – сонячний вітер; «veśantā» – пожежа; «vas+anta» – одягнута природа; «va+san+ta» – одягати-любити-матка (оплодотворення). Тобто – обгортання природи сонячним вітром з ініціацією життя.

З приводу ефекту «горіння» сосни навесні зупинимось на аналогії «vasanta-veśantā» як порівняння сонячної пробуджуючої весни з пожежею. Тоді сосна, яка нібито горить дійсно може бути символом весни («sorāśana-aupāśana» – як священний вогонь богослужіння). Якщо порівнювати тлумачення «весна» та «сосна», звертає на себе увагу ще одна аналогія: «vasanta» – оплодотворення (Васана була помічником Камадеви) та «sośyantī» – породілля (під сосною з дівчини народжується жінка, тому вона – й породілля, й новонароджена). Таким чином, за походженням є певний зв'язок понять «весна» та «сосна», що й визначає місце сосни у весняному обряді.

Стосовно походження слова «весілля» – то навряд чи такий важливий обряд в прадавні часи створювався як «веселий», скоріше за все ця обрядодія надавала підсумок «весні» та надію на родючість, а «-ілля» (породілля, застілля) скоріше за все позначає стан «після» або

«поряд». Тобто календарне місце обряду весілля потрапляє на межу весни, а з врахуванням необхідності розіграти небесні дії купанням у «дунай» це відповідає святу Купала.

Розглянемо необхідність купання у дунай. Стосовно божественних істот, то дитина-Леля «купалася» на весняне рівнодення, а доросла Леля або богиня Зоря «купалася» на літнє сонцестояння. Тоді сюжет «потоплення» дитини є відгомном вірувань у те, що на весняне рівнодення народжується у «дунай» дитинка-дівчинка Білобога та Дани (Білоданчик) або Зорі (Білозорчик) [4]. Це схоже на сюжет «дівчина кидає дитину у дунай». Варіант сюжету, коли козаки кинули дівчину у дунай та допомагали собі шаблями [19] можна розглядати, як варіант історії про Громовика та Хмару. Тобто шаблі виконують роль блискавок по відношенню до віддзеркалення хмари. У сюжеті «звідництво» купання дівчини з її рятуванням з одного боку відображає шлюб сонця і води, з іншого – розбивання шаблею-блискавкою світового дерева-хмари для викликання дощу.

Якщо віддзеркалення сонця на Купала є аналогом нареченої – тоді й одяг нареченої повинен відповідати цьому образу. Відповідно, її головним атрибутом після відрізання кос є білий вельон, про що згадується у пісні «Горіла сосна, палала»: «...під нев дівчина стояла, / Русяву косу чесала. / Ой коси, коси ви мої... / Більше служить не будете, / Під білий вельон підете» (гільце іноді називали «вельоткою»). Слов'яни наділяли білий колір божественними якостями світла та шанувували Білобога. Саме дитинка Білобога та Дани в образі дівчинки-Білоданчика стає першим віддзеркаленням сонця та перетворюється на богиню весни Лелю, (як результат єднання неба та землі, вогню та води). Білий колір є ритуальним, оскільки шлюбний обряд інсценує ритуальну смерть нареченої. Відповідно, білий вельон стає освячувальним елементом прощального одягу дівчини, для якої шлюб – це початок нового життя у новому «кластері» без огляду на минуле, бо для батьків дівчина як донька зникає (тому у давнину на Близькому сході у деяких племенах новонароджену дівчинку вбивали). За давніми традиціями, якщо помирає молода неодружена людина, її ховають в одязі нареченого чи нареченої [25], а загиблих дітей одягають у світлий або білий одяг для забезпечення кращої долі в іншому світі. Тобто білий колір є еквівалентом денного світла та символізує добро, перемогу над злом та очищення. У цьому сенсі можна розглянути великодній куліч. Фалічний символ до факту появи відбиття сонця «Подольночки» недоречний, до того ж куличи робили широкими. Це, скоріше, зображення народженого

сонця: всередині – жовте, а ззовні – біле як відбиття сонця. Разом з писанками виникає відображення побудови світу та святкування перемоги світлих сил та життя.

У подальшому, проводячи аналогії з іншими архаїчними фольклорними сюжетами (наприклад, «воротар», «царівна-жаба» або «подоляночка») можна повніше розкрити витoki сюжету «звідництво дівчини». І, навпаки, здобутки даного дослідження можна використовувати для аналізу інших фольклорних сюжетів, що дозволить глибше збагнути світоглядні погляди наших пращурів та відповідні архаїчні ритуали.

Висновки. 1. Діям козаків у сюжеті «звідництво дівчини» у міті відповідають дії Громовика, Перуна, Івана-ловчого, а діям дівчини – дії богині Хмари, змія, «царівноїки». Сюжет описує розбивання хмари, запалювання тройдерева (сосни), випадання дощу. У сюжеті використано прояви дії сонця: блискавка як промінь, віддзеркалення сонця у водоймі, «загоряння» верхівки сосни на світанку шляхом осяяння.

i. Світове дерево в образі «тройдерева» у піснях уявляли заснованим на потрійних розгалуженнях як відображення трискладової будови світу. Первісна людина обрала сосну разом з дівчиною у якості земного аналога мітологічного дерева, на що вказує й згадування у піснях золотої кори в сосни. Дівчина у ритуалі виконувала роль богині Хмари, а її коса відігравала роль змія під Світовим деревом, тому її відсікали. Сосну вважали «найвищим деревом», яке має більше шансів запалитися від блискавки. Складовий аналіз слова «со-сна» за санскритом охарактеризував його як осяяне сонцем дерево в церемоніях шлюбу, що «палає» й дає краплі, з ритуальною жертвою. Це має певний зв'язок з тлумаченням слова «ве-сна» – обгортання природи сонячною пожежею з ініціацією життя, що прив'язує сюжет «звідництво дівчини» до весняних подій.

ii. Згадування у піснях «потоплення» у дунаї дівчини або дитини має солярні корені, але з різних сюжетів. «Потоплення» дитини – це сюжет весняного рівнодення «Білоданчик», коли у дунаї «скаче» дитинка Білобога та Дани (Зорі) у вигляді віддзеркалення сонця. «Потоплення» дівчини – це купальський сюжет на літнє сонцестояння як проводи весни зі шлюбом Сонця-Купалви з Даною (Зорею), яку він «рятує» (у піснях також згадується розбивання віддзеркалення хмари шаблею-блискавкою). Тоді «дунай» – це свята річка, як небо, освячена Сонцем на Великдень та Купала.

iii. Світоглядні витоки сюжету «звідництво дівчини» полягають в описі щорічного творення світу з розбиванням змія-хмари біля світового дерева та шлюбом сонця і води, що й розігрується на святі Купала та у архаїчному весіллі.

Література:

1. Лавриненко С. Логоепістеми сфери правової культури в баладах про дошлюбні взаємини. *Мовознавчий вісник*. 2011. №12–13. С. 222–226.
2. Трегубов Д.Г., Трегубова І.М. Ініціаційні елементи фольклорного сюжету «звідництво дівчини». *Культура України*. 2022. №76. С. 57–63. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/15478>.
3. Балушок В. Ініціації українців та давніх слов'ян. К.: М.П. Коць, 2016. 263 с.
4. Трегубова Ф. Д., Трегубов Д. Г. Дослідження драматургії первісних хороводів весняного циклу. *Культура України*. 2021. №74. С. 90–97.
5. Пашник С. Д. Сосну підпалили – Галю заміж віддали. *Рідна віра*. URL: <http://ridnovir.in.ua/index.php/statti/233-sosnu-pidpalyly-haliu-zamizh-viddaly>.
6. Несен І. Весільний ритуал середнього Полісся: традиційна структура та реліктові форми. *Вісник Львівського Університету. Серія історична*. 2008. №43. С. 261–319.
7. Цехмістрок Ю. Народні пісні Волині: записи 1936–37 р. Львів: ЛДМА, 2006. 480 с.
8. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд. К.: НДІУ, 2007. 444 с.
9. Нечуй-Левицький І. С. Світогляд українського народу. Ескіз української міфології. К.: Обереги, 1992. 88 с.
10. Колесса Ф. Огляд українсько-руської народної поезії. *Вісник Львівського Університету. Серія філологічна*. 2009. № 47. С. 166–272.
11. Ільницький М. «Горіла сосна...»: модифікація символів вогню і води в народній пісні. *Народознавчі зошити*. 2009. №1–2. С. 130–134.
12. Телеуця В. Весільний обряд українців Придунав'я. *Фольклористичні зошити (ІКА)*. 2008. №11, С. 71–84.
13. Єфремова Л. О. Народні пісні Полтавщини. Київ: Логос, 2016. 720 с.
14. Пастух Н. Купальські обрядовість та пісенність в українських селах півночі Молдови. *Studia methodologica*. 2014. №38. С. 93–98.
15. Кожолянко Г. Весняне свято Юра-Рая на Буковині. *Етнічна історія народів Європи*. 2008. №25. С. 96–102.
16. Ковтун Н. Співвідношення образу бога Перуна з архетипом культурного героя в українській духовній традиції. *Історія. Філософія. Релігієзнавство*. 2010. №3-4. С. 43–47.
17. Гижка О. Українські народні пісні з Лемківщини. Київ: Музична Україна, 1972. 328 с.
18. Кіндер К. Р. Проблема класифікації танцювальної символіки: образно-семантичний аспект. *Вісник КНУКіМ «Мистецтвознавство»*. 2011. №25. С. 55–62.
19. Міщенко А. Уявлення українців про Світове дерево у порівняльному контексті. *Етнічна історія народів Європи*. 2010. №31. С.47–54.
20. Войтович В. Генеалогія Богів давньої України. Рівне: Войтович В., 2007. 556 с.
21. Квітка К. Українські пісні про дівчину, що помандрувала з зводителем. *Зібрання праць*. Львів: Музична академія, 2010. С. 255–287.

22. Нестерович А. С., Егорова К. Г. Семантическая характеристика фитонимов. Филологические науки. *Вопросы теории и практики*. 2017. №11(77). С. 143–145.
23. Кірілкова Н. Назви сосни та соснових насаджень у говірках рівненського Полісся. *Наукові записки НУ «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2014. №50. С. 56–58.
24. Monier-Williams M. A Sanskrit-English Dictionary. Oxford: The Clarendon Press, 1960. 1333 p.
25. Марченко О. М. Сімейна обрядовість південного Побужжя. *Культура народів Причорномор'я*. 2001. №20. С. 104–108.

References:

1. Lavrynenko, S. (2011). Lohoepestemy sfery pravovoyi kul'tury v baladakh pro doshlyubni vzayemyny [Legal epistemes of the sphere of legal culture in ballads about premarital relationships]. *Movoznavchyy visnyk – Linguistic Bulletin*, 12–13, 222–226 [in Ukrainian].
2. Trehubov, D. H., & Trehubova, I. M. (2022). Initsiatsiyni elementy fol'klornoho syuzhetu «zvidnystvo divchyny» [Initiation elements of the folklore plot "girl seduction"]. *Kul'tura Ukrayiny – Culture of Ukraine*, 76, 57–63. Retrieved from: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/15478> [in Ukrainian].
3. Balushok, V. (2016). *Initsiatsiyyi ukrayintsiv ta davnikh slov"yan [Initiations of Ukrainians and ancient Slavs]*. K.: Kots' [in Ukrainian].
4. Trehubova, F. D., & Trehubov, D. H. (2021). Doslidzhennya dramaturhiyi pervisnykh khorovodiv vesnyanoho tsykladu [Research of dramaturgy of primitive round dances of a spring cycle]. *Kul'tura Ukrayiny – Culture of Ukraine*, 74, 90–97 [in Ukrainian].
5. Pashnyk, S. D. (2022, April 24). Sosnu pidpalyly – Halyu zamizh viddaly [Pine was set on fire – Galya married gave]. *Ridna vira – Native faith*. Retrieved from: <http://ridnovir.in.ua/index.php/statti/233-sosnu-pidpalyly-haliu-zamizh-viddaly> [in Ukrainian].
6. Nesen, I. (2008). Vesil'nyy rytual seredn'oho Polissya: tradytsiyna struktura ta reliktovi formy [Wedding ritual of middle Polissya: traditional structure and relict forms]. *Visnyk L'vivskoho Universytetu. Seriya istorychna – Bulletin of Lviv University. Historical Series*, 43, 261–319 [in Ukrainian].
7. Tsekhmistruk, Yu. (2006). *Narodni pisni Volyni: 1936–37 r. [Folk songs of Volhynia: 1936-1937]*. L.: LDMA [in Ukrainian].
8. Yermolenko, S. Ya. (2007). *Mova i ukrayinoznachyy svitohlyad [Language and the worldview of Ukrainian studies]*. K.: NDIU [in Ukrainian].
9. Nechuy-Levyts'kyy, I. S. *Svitohlyad ukrayins'koho narodu. Eskiz ukrayins'koyi mifolohiyi [Worldview of the Ukrainian people. Sketch of Ukrainian mythology]*. K.: Oberehy [in Ukrainian].
10. Kolessa, F. (2009). Ohlyad ukrayin'sko-ruskoyi narodnoyi poeziyi [An overview of Ukrainian-Rus folk poetry]. *Visnyk L'vivskoho Universytetu. Seriya filolohichna – Bulletin of Lviv Univ. The series is philological*, 47, 166–272 [in Ukrainian].
11. Il'nyts'kyu, M. (2009). "Horila sosna...": modyfikatsiya symboliv vohnyu i vody v narodniy pisni ["Burning pine ...": a modification of the symbols of fire and water in a folk song]. *Narodoznachchi zoshyty – National Notebooks*, 1–2, 130–134 [in Ukrainian].
12. Teleutsya, V. (2008). Vesil'nyy obryad ukrayintsiv Prydunav"ya [Wedding ceremony of Ukrainians of the Danube region]. *Fol'klorystychni zoshyty (IKA) – Folklore Notebooks (IKA)*, 11, 71–84 [in Ukrainian].

13. Yefremova, L. O. (2016). *Narodni pisni Poltavshchyny [Folk songs of Poltava region]*. Kyiv: Lohos [in Ukrainian].
14. Pastukh, N. (2014). Kupal's'ki obryadovist' ta pisennist' v ukrayins'kykh selakh pivnochi Moldovy [Bathing rituals and singing in the Ukrainian villages of northern Moldova]. *Studia methodologica*, 38, 93–98 [in Ukrainian].
15. Kozholyanko, G. (2008). Vesnyane svyato Yura-Raya na Bukovyni [Spring holiday Jura-Raya of Bukovina]. *Etnichna istoriya narodiv Yevropy – Ethnic History of Europe Peoples*, 25, 96–102 [in Ukrainian].
16. Kovtun, N. (2010). Spivvidnoshennya obrazu boha Peruna z arkhetypom kul'turnoho heroya v ukrayins'kiy dukhovniy tradytsiyi [Correlation of the image of the god Perun with the archetype of the cultural hero in the Ukrainian spiritual tradition]. *Istoriya. Filosofiya – History. Philosophy*, 3-4, 43–47 [in Ukrainian].
17. Hyzha, O. (1972). *Ukrayins'ki narodni pisni z Lemkivshchyny [Ukrainian folk songs from Lemkiv region]*. K.: Muzychna Ukrayina [in Ukrainian].
18. Kinder, K. R. (2011). Problema klasyfikatsiyi tantsyval'noyi symvoliky: obrazno-semantychnyy aspekt [The problem of the dance symbolism classification: figurative-semantic aspect]. *Visnyk KNUKiM "Mystetstvoznavstvo" – Bulletin of KNUKiM "Art Studies"*, 25, 55–62 [in Ukrainian].
19. Mishchenko, A. (2010). Uyavlennya ukrayintsiv pro Svitove derevo u porivnyal'nomu konteksti [Ukrainians' perception of the World Tree in a comparative context]. *Etnichna istoriya narodiv Yevropy – Ethnic history of the peoples of Europe*, 31, 47–54 [in Ukrainian].
20. Voytovych, V. (2007). Henealohiya Bohiv davn'oyi Ukrayiny [Genealogy of Gods of ancient Ukraine]. Rivne: Voytovych [in Ukrainian].
21. Kvitka, K. (2010). Ukrayins'ki pisni pro divchynu, shcho pomandruvala z zvodytelem [Ukrainian songs about a girl traveling with a seducer]. *Zibrannya prats' – Collection of works*. L'viv: Muzychna akademiya, 255–287 [in Ukrainian].
22. Nesterovych, A. S. & Ehorova, K. H. (2017). Semantycheskaya kharakterystyka fytonymov [Semantic characteristics of phytonyms]. *Fylolohycheskye nauky. Voprosy teoryy y praktyky – Philological sciences. Questions of theory and practice*, 11(77), 143–145 [in Ukrainian].
23. Kirilkova, N. (2014). Nazvy sosny ta sosnovykh nasadzhen' u hovirkakh rivnens'koho Polissya [Names of pine trees and pine plantations in the dialects of Rivne Polissia]. *Naukovi zapysky NU «Ostroz'ka akademiya». Filolohiya – Scientific notes of NU "Ostroh Academy". Series "Philological"*, 50, 56–58 [in Ukrainian].
24. Monier-Williams, M. (1960). *Sanskrit-English Dictionary*. Oxford: The Clarendon Press.
25. Marchenko, O. M. (2001). Simeyna obryadovist' pivdennoho Pobuzhzhya [Family rituals of the southern Pobuzhhye]. *Kul'tura narodov Prychernomor'ya – Culture of the peoples of the Black Sea*, 20, 104–108 [in Ukrainian].